

VEČERNI LIST

Posamezna številka 60 vin.

NEODVISEN DNEVNIK

Posamezna številka 60 vin.

Cene po pošti:

za celo leto . K 84.—

za pol leta . K 42.—

za četrt leta . K 21.—

za 1 mesec . K 7.—

Za Ljubljano mesečno 7 K

Za inozemstvo mesečno K 12.—

Uredništvo in uprava:

Kopitarjeva ulica št. 6

Uredn. telefon št. 50

Z glavo v žaklju.

Najprvo moramo ugotoviti, da nočemo čitati vladi, češ, da živi z glavo v žaklju. Tega naša vlada ne dela. Pač pa živi z glavo v žaklju jugoslovansko ljudstvo s svojimi poslanci vred. In to je, kar je na cel stvari tragično. Ljudstvo ne izve ničesar, ker poslanci ničesar ne vedo. Kakšen je položaj naše finančne politike, ne ve živa duša. Vemo le toliko: Ko hoče ljudstvo malce zaropotati, kadar ga na novo pritisejo, tedaj vedno pride iz belgrajskih višav očetovsko svareči glas: Molčite vendar, saj vidite, kakšen je naš zunanji politični položaj. In tedaj patriotično ljudstvo utihne, sprejme nase radovoljno vse, kar pride; naš zunanji položaj pa je rešen do prihodnjega nezadovoljstva.

Ko so začeli naši belgrajski državniki sklepati s čehi razne zveze, ni za to vedel pri nas noben človek. Vse se je vršilo tiho, med štirimi stenami, kakor se spodobi v državi, kjer ljudstvo živi z glavo v žaklju. Po naših uradnih dopisnih uradih smo vedno točno poučeni, kedaj si francoski predsednik pobije svoj nos, nikdar pa ne vemo, čemu in zakaj je došlo do spopadov v Albaniji, kako je z balkansko zvezo, kako z češko-jugoslovansko zvezo, kaj je z zahtevo Francije, naj pošljemo na Rusko 16 bataljonov proti boljševikom, kaj je z D'Annunzijem na Reki itd. Vse to je pri držano modrosti nekaterih. Da, mi celo prav nič ne vemo, kako je s plebiscitom na Koroškem. Vse to danes pogrinja s plačkom tajnsvetnosti belgrajska diplomacija. In vendar gre tu za žive potrebe našega ljudstva.

Vse to se godi v času, ko zboruje parlament. Naš parlament se res ne bo pritoževal, če mu kdo očita, da ni veliko vreden. Ampak neko kontrolo je vendar le izvrševal nad delovanjem vlade. Ta kontrola ni bila, da bi ji človek pel slavošpeve, a vladi je bila vendarle neprijetna. In vlada je imela toliko skrivnosti, da celo posamezni ministri včasih niso vedeli, kaj se godi.

Sedaj pa izvemo, da hoče vlada še ta parlament poslati domov. Pravijo, da se ne snide več. Ker pa imamo do volitev v konstituante še dva meseca in pol časa, do konstituantne pa celo tri mesece, je jasno, da te parlamentarne počitnice za državo in ljudstvo ne pomenijo nič dobrega. To pa je toliko manj, ko hoče vlada od tega dobrobiti in starikevega parlamenta dobiti še pooblaščen zakon, ukaz — zakon, za celo državo do konstituantne. S tem se uveljavi pri nas v novi obliki stari avstrijski absolutistični paragraf 14, ki je pogubil Avstrijo. S tem ukaz — zakonom bodo centralni ministri, oziroma njenim glavam, na stežaj odprta vrata k vsem močnim samovoljnostim. Militarizem, ki se pojavlja ponekod v vseh svojih novih oblikah, napram kate- ravnost kavalirske, bo odslej imel še večjo moč, ker ne bo kontrole. In prav to je, kar državo lahko s posebno učinkovitostjo vsa- centralističnih ministrov, ker ne bo niko- gar, ki bi imogel v javnosti kontrolirati de- lovanje osrednje vlade. Proračun z vsemi posledicami bi vlada lahko izvedla, saj ne bo nikogar, ki bi ga mogel omiliti. Ukaz zakon pomeni nevarnost za ljud- sto, posebej pa še za slovensko in njego- vo avtonomijo.

Svarimo pred takim zakonom in ga odklanjamo!

MALA ENTENTA.

LDU Pariz, 14. septembra. (Havas) Po sestanku v Air les Bains je imel rumunski minister Take Jonescu z Millerandom in Giolittijem razgovor, kjer je obzložil smoter in pomen male entente, o kateri je dejal, da ima popolnoma obrambni značaj. Po "Matinu" je vprašal Milleranda, ali bo podpiral tako politiko. Millerand je temu soglašal s predlogom Jonesca, da se v času do časa preloži sedež donavske komisije, da na ta način ne bo nihče uža- ro. — "Petit Parisien" javlja, da je Take Jonescu izjavil, da so vse države, ki tvo- rijo malo entento, v najboljših odnosih z Avstrijo.

Celokupna deželna vlada odstopila radi sklepov plebiscitne komisije na Koroškem.

Ljubljana, 15. septembra. Na današnji seji je celokupna deželna vlada za Slove- nijo sklenila, da odstopi radi postopanja plebiscitne komisije na Koroškem. Plebi- scitna komisija je včeraj v Celovcu skle- nila, da se mora naše vojaštvo in orožni- šтво umakniti, da morajo prenehati se- kvestri nad nemškimi veleposesti na Ko- roškem. Pri tem pa ostanejo italijanski vojaki v nemškem delu Koroške. To je ta- ko gorostasna krivica, da je ne more slo- vensko ljudstvo mirno prenesti. Od vseh strani se čujejo ogorčeni klici: Kaj pa de- lajo naši delegati v tej komisiji? Ali so imeli od Belgrada dovoljenje, da pristane- jo na take krivice, ki se gode Slovincem? Mi hočemo čistega računa! Odstop slovenske vlade pomeni, da ne more in no-

če nositi posledic za grehe, ki jih delajo drugi nad slovenskim ljudstvom!

Belgrajska vlada naj da račun!

Ljubljana, 15. septembra. Ljubljanski dopisni urad objavlja: V včerajšnji seji je plebiscitna komisija v Celovcu sklenila, da se mora naša vojska umakniti iz cone A, ne da bi se poprej ali istočasno umak- nilo italijansko vojaštvo iz avstrijskega ozemlja na Koroškem; dalje, da se mora umakniti tudi vse aktivno orožništvo, ki ni rodom iz Koroške, in končno, da se mo- ra suspendirati do plebiscita izvajanje nadzorstev nad (nemškimi) veleposestmi.

Z ozirom na to je deželna vlada za Slovenijo v izredni seji danes dopoldne sklenila, podati svojo demisijo.

Parlament izroči vso oblast vladi.

Se ne snide več.

LDU Zagreb, 14. sept. »Narodno Delo« javlja iz Belgrada: V tukajšnjih političnih krogih se splošno meni, da bo narodno predstavništvo v obliki posebnega odloka izročilo vladi popolno oblast. Tako se ima tolmačiti vest o ukazih zakonih, ki je pro- drla v javnost o priliki razpravljanja o pro- računu. Narodno predstavništvo bi imelo

zaključiti svoje seje, a vlada bi dobila ob- last, da do tedaj, ko se sestane konstituan- ta, naredbenim potom izvršuje sklepe mi- nistrskega sveta. Trdi se, da bo narodno predstavništvo to oblast v najkrajšem času izročilo vladi, zlasti, ker se poudarja, da je do volitev in konstituante le še nekaj ted- nov.

Trumbić o pogajanjih z Italijo.

Jadransko vprašanje skoro rešeno.

LDU Zagreb, 14. septembra. »Novo- sti« poročajo iz Belgrada: V parlamentar- nih krogih se govori, da bo jutri imel v par- lamentu minister zunanjih del dr. Trumbić svoj ekspezo o pogajanjih z Italijo. Pri tej priliki se bo spominjal najnovejših sklepov glede razdelitve bivšega avstro-ogrškega brodovja. Za ta govor zunanje ministra vlada veliko zanimanje, ker bo to prvi pot, da minister za zunanja dela govori v par- lamentu.

LDU Zagreb, 14. sept. »Narodno Dje- lo« poroča iz Belgrada: Včerajšnji ministr- ski svet se je bavil z zunanjim položajem ter razpravljal o vprašanju D'Annunzieve- ga početja na Reki in o novih direktnih po- gajanjih z Italijo. Po poročilu ministra za zunanje posle dr. Trumbića se je ugotovi- lo, da bo jadransko vprašanje skoraj reše- no. Direktna pogajanja se bodo skoraj go- tovo vršila v Gorici, Opatiji ali v Ljubljani. Razgovori se bodo vršili med grofom Sfor- zo in dr. Trumbićem. V političnih krogih se trdi, da bo pri direktnih razgovorih vsled današnjega stanja v Italiji možno za- stopati gotovo smernico, ker je notranja

konsolidacija naše države znatno napredo- vala. Ni še uradno znano, kako stališče zavzame vlada v vprašanju Reke, toda go- tovo je, da nikdar ne pristane na to, da bi dobila Italija Reko in zapadni del Istre. Istotako bo zahtevala integralno reinkor- poracijo Dalmacije z otoki. Vprašanje Čr- ne gore in Albanije se ne sme vmešavati v ostala vprašanja. Velika važnost se pri- pisuje sestanku Giolittija z Millerandom. Meni se, da bo Millerand vplival na Giolit- tija, da se bodo pogajanja vodila na pomir- ljiv način v interesu evropskega miru in konsolidacije splošnih razmer.

LDU Zagreb, 14. septembra. Kakor poroča »Riječ« iz Belgrada, se sestaneta jugoslovenska in italijanska delegacija dne 20. t. m. in sta imenovana z naše strani za delegata dr. Trumbić in Pašić. Ni še goto- vo, kje se bo vršil ta sestanek, a težko da na našem ozemlju. Na parlamentarni seji dne 16. t. m. bi imel dr. Trumbić podati svoj ekspezo. Dr. Trumbić je na željo ne- katerih članov parlamenta, naj prevzame svoj resort, izjavil, da je potrebno, da se mudi še nekaj časa v Parizu.

ITALIJA IN FRANCIJA.

LDU Pariz, 13. septembra. (Dun. KU) V skupni izjavi, ki je bila objavljena kon- cem konference med Millerandom in Giolittijem, se izraža zadovoljstvo, da sta mogla oba državnika priznati splošno skupnost interesov obeh držav. Bistveni smoter ostane splošna vpostavitve miru in upravičenosti pogojev s spoštovanjem ne- odvisnosti narodov in vpostavitve normal- nih gospodarskih razmer, izključivši vsa- ko misel na posamezno politično ali go- spodarsko gospodstvo. Politična vposta- vitev temelji na pravični in odkritosrčni izvedbi mirovniških pogojev, ki ostanejo vogel- ni kamen novih mednarodnih odnosov. Zmagovalci morajo ob tem kazati duha blagovoljnosti in umerjenosti, premagani pa neomejeno lojaliteto. Treba je pred- vsem storiti konec vojni med Rusi in Po- ljaki, sovražnostim turških nacionalistov. Neodvisnost in svoboda Poljske v njenih etnografskih mejah je smoter, ki ga za- sledujeta obe vladi. Pravtako se je dosegel sporazum glede Turčije in glede potrebe, zagotoviti pogodbo v Sevresu, kakor tudi glede potrebe prijateljskega sodelovanja Francije in Italije v Mali Aziji. Splošni mir se more uresničiti samo po vpostavitvi

normalnih odnosov z Rusijo in z uredit- vijo jadranskega vprašanja. Italijanska in francoska vlada spoštujeta svobodo poga- janj napram sovjetski vladi in se strinjata v tem, da se ustvari na Ruskem položaj, ki dovoli Rusiji, da se vrne v mirno družbo narodov in vpostavi gospodarske odno- šaje, ki so koristni njej in vsemu svetu. Millerand naglašava veliki pomen, ki ga pri- pisuje hitri ureditvi jadranskega vpra- šanja, z direktnim dogovorom med udele- ženimi, kakršni so predvideni pri itali- janski vladi in ki bi mogli varovati upra- čene zahteve Italije kakor tudi vse v poštev prihajajoče interese, da se ustvari politi- čen položaj, ki je prikladen za razvoj pri- jateljskih razmer. Oba ministrska pred- sednika sta se pri razpravljanju o prija- teljskih odnosih obeh držav z gospodar- skega in političnega stališča sporazumela, prizadevati si, da bodo zvezni odnosi Francije in Italije polni onega zaupanja in one vzajemne blagovoljnosti, katera mora oba zmagovita naroda, ki sta se z ramo ob rami bojevala skupaj, in zmagala, na- vdujati pri obnovi narodnega življenja.

LDU Pariz, 13. septembra. (Dun. KU) V nasprotju k poročilom raznih jutranjih listov se ugotavlja v listu »Liberté«, da ni

dosežen še noben sporazum med Giolitti- jem in Millerandom glede stališča napram sovjetski Rusiji. Giolitti meni, da se bo delavsko gibanje v Italiji tem preje pomi- rilo, čim popustljivejši bo proti skrajni levici, in smatra, da so gotovi odnosi napram sovjetski vladi mogoči.

Volivni zakon za konstituante.

V kratkem izide celotni volilni zakon v posebni knjižici. Vsak zaveden naš voli- lec, ki ima dovolj časa in prilike, si bo zakon nabavil, da ga natančno prouči ne samo zase, ampak tudi za to, da širi po- znovanje njegovih določb med svojimi to- variši. V tem pa naj podamo tu najvaž- nejše točke volilnega zakona kot prvi nujni kažipot za bodoče volilno gibanje.

Clen 1. določa, da bo sedež ustavo- tvorne skupščine Belgrad. Delokrog kon- stituante bo omejen: rešiti mora zakon o ustavi in zakone, ki so z njo v neposredni zvezi ter neodločljive finančne zakone. Po proglasitvi ustave more ustavotvorna skupščina ostati na delu največ dve leti. Isti ukaz, ki odredi razpust konstituante, mora obenem vsebovati razpis novih vo- litev v teku treh mesecev in sklicanje no- vega parlamenta 14 dni po volitvah.

Clen 2. Volitve se vrše na nedeljo, in sicer istočasno po celi državi. Obenem z razpisom volitev se objavi tudi sklicanje konstituante.

Clen 3. določa, da 15 dni pred volit- vami ne sme nobena civilna ne vojaška oblast klicati volivcev na kako dolžnost, (skupno delo, vojaške vaje itd.), razen ako to zahteva neodločljiva potreba. Ako so bili volilci že preje pozvani na kako dolž- nost, se morajo 16 dni pred volitvami od- pustiti. V slučaju naknadnih volitev se mora prejšnjim 14 oziroma 16 dnevom dodati še 8 dni.

Volilna okrožja in število poslancev.

Clen 4. Kot volilna okrožja veljajo v Srbiji, Bosni in Hercegovini v obče sedanji upravni okraji, v Hrvatski in Slavoniji sedanje velike županije; Medjumurje z va- raždinsko županijo tvorita skupaj eno volivno okrožje in Istru z modruško-reško županijo istotako en okraj.

V Sloveniji tvorijo področji maribor- skega in celjskega okrožnega sodišča, Prekmurje in koroški velikovski okraj eno volivno okrožje; drugo volivno okrožje obsega področji ljubljanskega in novo- meškega sodnega okrožja, Goriško in ostali del Koroške.

Dalmacija je razdeljena v dva volivna okraja, Črna gora tvori eno volivno okrož- je. Banat ima dva volivna okraja, Bačka z Baranjo 3.

Za kraje, ki bi bili začasa volitev še pod tujo oblastjo, se razpišejo naknadn- volitve.

Vsi volivci enega volivnega okrožja ali mesta, ki voli posebej, tvorijo volivno ce- loto in volijo poslance za celo volivno okrožje ali mesto.

Clen 5. Vsako okrožje voli toliko po- slancev, kolikor jih spada nanj po številu prebivalstva, kakor je bilo ugotovljeno pri- štetju 1. 1910. Na vsakih 30.000 prebival- cev pride po 1 poslanec; ako preostane končno nad 17.000 prebivalcev, dobi okrož- je še enega poslanca. V to število spadajo tudi poslanci z višješolsko izobrazbo, o katerih bo govora kasneje.

(Po teh določilih dobita krajski voli- livni okrožji — glej goril — 14—15, šta- jerski 21—22 in Ljubljana s Spodnjo Šiško posebej 4 poslance, cela Slovenija torej 40 poslancev.)

Izmed treh glavnih mest voli Belgrad 6, Zagreb 5 in Ljubljana 4 poslance.

Clen 7. Volitve vodi in odloča v vseh volivnih stvarih državni odbor v Belgra- du, ki je sestavljen iz predsednika in obeh podpredsednikov začasnega narodnega predstavništva, predsednika državnega sveta, predsednika kasacijskega sodišča v Belgradu in predsednikov vseh višjih sodišč v državi.

Volivna pravica.

Člen 9. Aktivno volivno pravico za ustavotvorno skupščino ima vsak moški, ki je dovršil 21. leto in je državljani kraljevine SHS. Aktivno vojaštvo — ne častniki ne moštvo — nima volivne pravice. Pač pa imajo volivno pravico rezervni častniki in civilni uradniki vojaške stroke.

Kdor je bil obsojen radi kakšnega zločina — izvenzemski političnih zločinov pod avstro-ogrsko oblastjo — ali zaradi prestopkov iz koristolovstva (tatvina, beračenje, potepuštvu, zvodništvo), kdor je v konkurni ali pod kurateljo, kdor je bil v tuji službi, kdor na temelju sklicavanja na kako nepriznana vero ni hotel vršiti vojaške službe — nima volivne pravice. (Podrobnejša določila glej v zakonu!)

Člen 12. Kdor ne more voliti, ne more niti voljen biti.

Člen 13. Za poslanca more biti izvoljen le, kdor živi vse državljanske in politične pravice, živi stalno v naši državi, je dovršil 25. leto, zna čitati in pisati.

Člen 14. je prešel v novi volivni zakon iz starega srbskega volivnega zakona in ni ne časa ne našim razmeram primeren. Vršila se je o njem precejšnja borba v parlamentu, končno pa je obveljal srbski predlog: da mora biti na vsaki kandidatski listi najmanj po en kandidat z visokošolsko izobrazbo: doktor, inženir, duhovnik itd. V okrožjih, ki volijo nad štiri poslanca, mora biti na vsaki listi toliko takih kandidatov, kolikorkrat je štiri in skupnem številu poslancev celega volivnega okrožja (v kranjskem volivnem okrožju torej 3, na štajerskem pa 5). Vsak tak kandidat mora imeti tudi namestnika, ki zadošča gornjemu pogoju.

Člen 15. Uradniki in vsi drugi, ki so v državni ali javni službi, izgube svoje mesto, ako so izvoljeni za poslanca in izvolitev sprejmejo. Izvzeti so le ministri in profesorji pravne fakultete.

Člen 16. Mandat izgubi vsak poslanec, kakor hitro prevzame kake dobaviteljske, podjetniške, koncesionirane posle z državo; kdor je ravnatelj ali ravnateljev pomočnik, član upravnega ali nadzorstvenega odbora trgovskih ali bančnih podjetij ali sploh kakoršnegakoli podjetja, ki dela z državo kupčije, izgubi mandat. Tudi odvetniki, ki imajo v rokah zadeve, katerih rešitev je v rokah vlade, morajo svoj mandat odložiti.

Člen 17. Policijski (politični) uradniki ne morejo biti poslanci. Izvzeti so ban in predsedniki pokrajinskih vlad.

O daljnih točkah poročamo prihodnjič.

POLOŽAJ NA HRVATSKEM.

LDU Belgrad, 14. septembra. Na večerajšnji seji ministrskega sveta je ministrski predsednik poročal o stanju na Hrvatskem. Omenil je, da bo čez nekaj dni zopet vzpostavljen popoln red in mir. Hkrati je bilo na seji sklenjeno, da bo zakon o zborovanjih, ki velja v Srbiji, razširjen na ozemlje vse države.

RUMUNSKA MEJA ZAPRTA.

LDU Belgrad, 14. septembra. »Belgrajski Dnevnik« prinaša iz Negotina vest, da so romunske obmejne straže prepovedale vstop v Oršovo, kar so motivirale z valutnim vprašanjem. Zdi se pa, da je vmes drug vzrok, zlasti upor romunskih kmetov ob meji, med katerimi se razširja komunistično gibanje. Romuni govore, da bo meja proti Jugoslaviji zaprta še deset dni.

RUSIJA IN ANGLIJA.

LDU London, 14. septembra. (Wolff) »Evening Standard« pravi, da je moral Kamenjev odpotovati vsled dvoumnega stališča Litvinovega, ki je napravil vse mogoče, da bi onemogočil Kamenjeva in Krasinova pogajanja. Litvinov se je pogovarjal z gotovimi delavskimi voditelji, docim sta Kamenjev in Krasin držala svoje obljube in nista delala propagande. Litvinov se je tudi bavil s prodajo kronskih biserov in je podpiral »Daily Herald«.

POLJSKO-FRANCOSKA VOJAŠKA ZVEZA.

LDU Pariz, 14. septembra. (Havas) Paderewski je izjavil v pogovoru s sotrudnikom »Petit Journala« v Aix les Bains, da Poljska ne bo vstopila v nobeno zvezo, ki ne bi gojila hvaležnosti in zvestobe napram Franciji. List pripominja, da se, odgovarja joč francosko-belgijskemu sporazumu, v varšavskih krogih resno razmišlja o francosko-poljski vojaški konvenciji. S francoske strani se ta načrt, kakor list do- stavlja, razmišlja zelo natančno.

Politične novice.

+ **Rajši pod Italijo ko pod Jugoslavijo.** Na otoku Korčuli živi nekaj frankovcev, bivših avstrijskih špijonov. V njihovem imenu je izjavil dr. Cvilišević, ko se je mudil na otoku admiral Millo, da žele biti Hrvatje s Korčule združeni s svobodno hrva- vatsko republiko. V nasprotnem slučaju pa bi raje bili pod Italijo kakor pod Jugosla- vijo.

+ **Jugoslovanski uradniki morajo iz Zadra.** Družine jugoslovanskih uradnikov, ki so ostale v Zadru, se morajo izseliti, ker je italijanski admiral Millo izdal naredbo, da morajo vse družine, katerih očetje žive izven Zadra, tekom 15 dni izprazniti stanovanja.

+ **Enotna fronta vseh socialnih demo- kratov na Češkoslovaškem.** Vodstvi češko- slovaške in nemške socialnodemokratske stranke sta se na skupni konferenci dogo- vorili, da se spričo težkih bojev, katerim gre proletarijat nasproti, ustvari enotna proletarska bojna fronta. Izvršna odbora obeh strank imata nalog, da nemudoma izdelata načrt za programatične, organiza- torične in taktične temelje, na katerih naj se izvrši združitev obeh strank. Načrt se predloži v odobritev obeh strankinima zboroma, ki se vršita 26. septembra (če- ške stranke) oziroma 3. oktobra (nemške stranke) t. l. Kakor stoji stvari, skoro ni dvoma, da oboja pritrđita združitvi. Samo to še ni jasno, da li pojdejo v skupno fronto tudi oboji levčarji. V tem slučaju bi imeli socialni demokrati, ako bi se jim pridružili še češki in nemški narodni soci- alisti, v parlamentu večino, v senatu bi jim pa manjkalo do večine samo 5 glasov. Dasi pa skoro ni misliti, da bi se narodni soci- alisti pridružili socialnim demokratom, bo vendar združeni pritisk vseh socialnih de- mokratov v parlamentu ogrožen in bo tembolj občuten, ako ostaneta oba meščan- ska tabora — češkoslovaški in nemški l- čena in še posebej v sebi razcepljena. Ka- kor poroča »Prager Tagblatt«, meščanstvo ni prezlo nevarnih znamenj ter skuša s svoje strani postaviti proti socialistom str- njene vrste. Že nekaj časa da se vrše za- upna pogajanja med nemškimi narodno-de- mokratskimi in agrarnimi strankami. Te- žave sporazuma med temi strankami pa so seveda znatne in pogajanja doslej niso imela uspeha. Toda tudi med krščanskimi socialci obeh narodnosti se vrše pogajanja za zblizanje.

+ **Gibanje angleškega delavstva.** Lon- donski listi sodijo, da bo akcijski odbor ru- darjev formalno naročil delavski trozvezi, naj se začne pogajati z vlado. V tem pri- meru b izveza delavcev zaprosila Lloyd Georgea za razgovor. Železničarji in trans- portni delavci so sicer načeloma priprav- ljeni, sprejeti zahteve rudarjev kot podla- go za pogajanja, z ozirom na njihovo strem- ljenje po sporazumu pa še ni določeno, v koliko bodo te zahteve podpirali.

+ **Sovjetska Rusija ponuja denarja.** Kot poročajo listi, je ponudila sovjetska vlada upravi »Daily Herald« 75.000 funtov v zlatu. Uprava se je sestala v svrhu po- svetovanja, kaj naj stori. Zastopnik lista, Meinell ima denar že v rokah. List pri- stavlja, da je ta denar lep dokaz za med- narodno solidarnost delavskih slojev. — 75.000 funtov znaša po današnjem kurzu nekako 100 milijonov kron. — Vsled te kupčije, ki je prišla na dan, so morali ruski odposlanci zapustiti Anglijo.

Dnevne novice.

— **Razmerje med dobičkom in delav- skimi plačami v kapitalističnih podjetjih.** Nemška vlada je dala po strokovnjakih pregledati knjige »Daimlerjeve motorske družbe« v Berlinu in ugotoviti njen do- biček. Dotična komisija je pravkar dovr- šila svoje delo in podala poročilo. Naglaša pa, da za okroglo 15 milijonov mark ni mogla z gotovostjo dognati, da li ne spa- dajo tudi še med dobiček. Brez teh mili- jonov je napravila družba v letih 1914 — 1917 95.847.332 M dobička. Od tega je iz- plačala delavcem na mezdah 53.090.312 M — torej komaj dobro polovico. Vse drugo so spravili maloštevilni delničarji, katerih edino delo je bilo, da so te vsote sprejeli in jih spravili v svoje blagajne, docim so morali tisoči delavcev ob najslabši hrani garati in žrtvovati za podjetje moč in pa zdravje.

— **Načrti za odpravo stanovanjske be- de.** Po geslu: Več glav več ve — priobču- jemo načrte in prizadevanja za odpravo stanovanjske bede po raznih deželah in mestih: Praški mestni zastop hoče izposlo- vati zakon, glasom katerega bodo imele občine pravico stanovanja rekvirirati in oddajati; vsaka posamezna oseba bo sme- la imeti le en prostor, posamezna stanova- nja ne bodo smela obsegati več nego štiri prostore; za poslovanje v stanovanjskih stvareh bo občina pobirala pristojbine; v vseh stanovanjskih stvareh bo prva inštan- ca občina, druga pa najemniški urad z dve- ma vzkliznima senatoma; iz Prage se iz- ženejo vsi nadležni tuji; občina ima pra- vico proti primerni odškodnini zaseči zem- ljišča in stavbeni material za zgradbe. Praški občinski svet je sklenil obrniti se na vojno ministristvo s prošnjo, naj s svoji- mi tehničnimi četami čim preje zgradi stavbe, ki jih potrebuje vojaštvo; vojaški uradi, ki v Prazi niso neobhodno potrebni, naj se takoj preselijo v predmestja, obe izpraznjeni vojašnici pa priredita v stano- vanja za samce in samice. — V Gradcu na- meravajo izgnati iz stanovanj vse radi ve- rižništva kaznovane osebe in preprečiti

nadaljnji dohod tujcev. Da dobi sredstva za zgradbo novih stanovanj, bo zvišala ob- čina najemniški davek za nadaljnjih 10 vi- narjev od vsake krone. — Zagrebska me- stna občina je sklenila najeti 75 milijonov kron posojila za zgradbo stanovanj. V svr- ho pokritja nameravajo znatno zvišati da- vek na alkohol in vpeljati davek na prira- stku vrednosti stanovanj katerega naj bi plačevali neposredno najemniki, pa tudi gospodarji od lastnega stanovanja in vsi javni lokali. Zakon o varstvu najemnikov naj bi ostal v veljavi.

— **Svetovni poštni kongres v Mad- ridu.** Iz Pariza poročajo, da začne v ok- tobru v Madridu svetovni poštni kongres, na katerem bo predlagala Francija, da naj znaša poštnina za pisma, ki gredo v inozemstvo, 50 francoskih centimov. Vse poštnine naj bodo proračunane po frankih, ki naj postane mednarodna denarna eno- ta. Vzorci brez vrednosti bodo pripuščeni do pol kilograma, pisma do polruga kilograma, tiskovine do treh kilogramov, Angleži bodo predlagali tudi odpravo pot- nih listin in vizumov. Do tedaj naj se uvede enotna tarifa po en frank za vizum.

— **Konferenca sodnih nameščencev.** Dne 19. t. m. in nastopne dni bodo imeli odposlanci združenj sodnih nameščencev vse države v Zagrebu konferenco, da iz- delajo skupno pragmatiko in ukrenejšo po- trebno, da izboljšajo svojo položaj.

— **Uspehi malih vrtov v Avstriji.** Mi- nolo soboto so na Dunaju otvorili razsta- vo malih vrtov. Poleg sadja vseh vrst in ze- lenjave so na razstavi tudi male živali, ki jih goje mali vrtnarji: zajci in perutnina, ne manjka pa celo zastopnikov iz prečišjega rodu. V Zvezi malih vrtnarjev je včlanjenih 19.481 družin; od teh pripada delavskemu stanu 7931 družin, trgovskemu 3158, urad- niškemu 5642, penzionistovskih družin je 1842, invalidskih 564 in vojni vдов z otroci 270. Sicer je pa samo na Dunaju nad 100.000 družin, ki se pečajo z malim vr- tarnstvom. Posebej je 30.000 železniških družin, ki imajo svoje male vrtove, ki jih obdelujejo. Vsiiti so razstavili svoje pri- delke na razstavi. Na približno 1800 hekt- arih zemlje, ki je bila do vojne popolnoma pusta in neobdelana, je zrastle letos blizo 4000 vagonov krompirja in zelenjave, ra- zen tega velike množine najlepšega sadja: jabolk, hrušk in celo grozdja. Poleg tega goje mali vrtnarji 200.000 zajcev, 180.000 kosov perutnine, 500 koz in večje število prešičev. Dunajska občina z vsemi sredstvi pospešuje malo vrtnarstvo: Odstopa v to svrhu zemljo, oskrbuje prvotno obdelavo, daje družinam seme, orodje in preskrbuje ograje in vodno napeljavo. Za l. 1920/21 iz- kazuje mestni proračun 8 milijonov kron za malo vrtnarstvo. Na vrtovih so si začeli ljudje delati male hišice iz lesa in ilovice ter se vedno več družin seli v hišice na malih vrtovih. Tako se na najenostavnejši način rešuje tudi stanovanjsko vprašanje. Model take hišice je tudi na razstavi. Nam vsega tega seveda ni treba.

— **Koze na Dunaju.** Na Dunaju se je prpetilo 13 obolenj za osepnicami.

— **Valute.** Dne 14. septembra na za- grebski borzi: 1 dolar 109,5 K; 100 avstrijs- kih kron 40 K; 100 rubljev 125 K; 100 če- škoslovaških kron 162 K; 100 francoskih frankov 730 K; 1 napoleon 385 K; 100 mark 209 K; 100 lejev 228 K.

Ljubljanske novice.

Ij **Št. Peterski Orel** ima fantovski ve- čer danes, dne 15. t. m., točno ob pol osmi uri pri sv. Petru. Bratje, pridite vsi, da polnočestveno pozdravimo brate tečajnike!

Ij **Zadnja letošnja orlovska prireditve v ljubljanskem okrožju** je 19. septembra na Igu. Sodeluje bratska godba iz Višnje gore. Odhod iz Ljubljane (pri Ribču) na vozovih točno ob 12. uri. Prijatelji orlov- ske misli, vsi na Ig!

Ij **»Scapinove zvijače«.** Ljudski oder bo vprizoril v nedeljo ob osmi uri zvečer Molijrovo komedijo v treh dejanjih, ki se godi v Neaplju. Ta zelo živo pisana igra nam predstavlja mnogo komičnih, mojstr- sko izvedenih situacij, ki vzbude v gledal- cih obilo vedre zabave in smeja. — Za ne- deljo, dne 26. t. m. pripravlja Ljudski oder krasno igro »Sestra Beatrice«.

Ij **Glasbena Matica.** Gojenjem šol- e Glasbene Matice se naznanja sle- deči red razdeljevanja učnih ur za šolsko leto 1920/21. K razdeljevanju učnih ur naj pridejo v dneh 16., 17. in 18. sept.: 1. go- jenci orkestralnih instrumentov: flavte, oboe, klarineta, roga, trobente, pozavne in kontrabasa v četrtke ob 2. popoldne; 2. gojenci glasbene teorije v četrtke ob 4. po- poldne; 3. gojenci mladinskega petja v če- trtek ob 5. pop.; 4. gojenci violončela v petek ob 5. pop.; 5. gojenci klavirja v petek ob 6. pop.; 7. gojenci solopetja v so- boto ob 3. pop.; 8. gojenci za gosli in violi v soboto ob 4. uri. Razdeljevanje učnih ur se vrši v dvorani Glasbene Matice v hiši Vegova ul. 7, II. nadstr. Redni pouk se prične na šoli v ponedeljek, 20. sept. — Šolsko ravnanststvo.

Ij **Manipulacije z moko.** Mestno tržno nadzorstvo naproša občinstvo, da nemu- doma naznani vsak slučaj nakupa pokvar-

jene moke. Točno poročilo in vzorec moka ter kruha, pečenega iz te moke, naj se pošlje na mestno tržno nadzorstvo, ma- gistrat.

Ij **Za grižo** je umrlo v preteklem tednu v Ljubljani 14 oseb, med temi so bili štiri tuji. Obbolelo je na tej bolezni 36 oseb, 7 tujcev in 10 vojakov.

Ij **Rodilo** se je v Ljubljani pretekli teden 30 otrok, umrlo je pa vsega skupaj 29 ljudi.

Izpred porote.

Včeraj je bil obsojen prvi Karel Pevec, o ka- terega junastvih smo včeraj poročali, na 3. letu težke ječe.

Popoldne ob 4. je otvoril g. dvorni svetnik Ra- gally razpravo proti Ivanu Šuštarju iz Podhrucka, kateri je bil obtožen, da je ukradel v noči na 11. avgust 1920 v Šmarci Mani Jeranovi konja vred- nega 10.500 kron, njenemu sosedu Jakobu Grej- rinu pa voz vreden 3000 kron. Porotniki so Šušta- rja, katerega je v zelo šaljivi obliki zagovarjal dr. Kokalj, oprostili s 7 glasovi da in s 5 ne.

Danes se bo zaključilo poletno zasedanje ljub- ljanske porote, ki je zborovala v znamenju časa- tatvine. Razprave je vodil v današnji seji nadve- nik Zebre, obtožbe je zastopal državni pravni- dr. Modic.

Prvi so se zopet zagovarjali Hrvati iz Pro- gradov Oskar Znidaršič, Maks Znidaršič in Dr- gotin Martinko, kateri so obtoženi, da so zavoljo svojega dobička ukradli iz zaklenjenega skladišča dravske artiljerijske delavnice v predmestju avtoplašče v vrednosti 11.000 kron in šest cevi v vrednosti 400 kron. Ukradene plašče je policija našla v kleti Josipa Tudina v Spodnji Šiški. Obtože- ni so bili takrat zaposleni kot delavci pri podira- nju predmestja in so te reči pri Tadini spravili. V po- poru je Dragotin Martinko Ferdinandu Kučerpu povedoval, da je skupno z Znidaršičema ukradli do- tične cevi. Pri razpravi je Oskar Znidaršič po- vahno zatrjeval, da on ni ukradel cevi, marveč je kupil pri Figovcu. Predsednik nadsvetnik dr. bre: »Od katerega ste kupili cevi?« — »Gospo- dine ne poznam ga, da ga vidim danes, ki ga po- zna!« in pristavil: »Tam je bil tudi neki prota- notri, ki je kupil za 24.000 kron štiri kolese.« — »Kje ste dobili denar, da ste mogli kupiti cevi?« — »Novac sem imel, ker sem prodal doma kon- voz in kravo; imel sem pa tudi novac, ker sem ba- vil s kšeftom. Kupljene cevi sem shranil pri Tu- dini.« — Maks Znidaršič je tudi pripovedoval, da je videl pri Figovcu, kako so se pogovarjali za cevi. Drugo jutro je pomagal Oskarju nositi cevi k Tadini v Šiško. — Dragotin Martinko je ra- vno povedal, kar sta povedala pred njim obo- darsiča. — Hartman Matevž, zakupnik gostilne pri Figovcu, je popolnoma izključil, da bi bil pri Fi- govcu takrat Znidaršič kupil cevi; Urban Reber- ger, hlevar pri Figovcu, tudi izključuje možnost kupčije s cevmi. — Alojzija Tudina je povedala, da so prinesli v soboto zjutraj obtoženci plašče in cevi. Rekl so ji, da so plašče kupili na Ma- janski fronti. — Elektrotehnik v št. Vidu Josi- Tomše je pričal, da mu je Znidaršič ponujal cevi v nakup, ponujal mu je tudi šipe, aluminij.

Znidaršiča Oskarja je zagovarjal dr. Jerič, Ma- ksa Znidaršiča dr. Smole in Dragotina Martinka dr. Jelenc.

Ob zaključku »Večernega lista« razprava še ni bila zaključena. Danes bo porota zopet najprej v pozno noč zborovala, ker bo poleg Hrvatov po- rota sodila še o treh slučajih, med katerimi bo po- sebnost zanimiva kopenikijada, katero sta vpra- rila brata Tepina v Šiški.

DOLOČBE ZA IZVOZ ŽITA.

LDU Belgrad, 14. septembra. (Uradno) Ministrstvo za finance priobčuje, da se mora sklep gospodarskega finančnega komiteja od 2. t. m. s katerim se dopušča izvoz 15.000 vagonov pšenice, izvrševati vsem tako, kakor odgovarja nameram kra- ljevske vlade. Danes je imenovani komitej ponovno pretresal vprašanje o izvozu pše- nice ter sklenil nastopno:

1. da se kontingent 15.000 vagonov pšenice izroči svobodnemu izvozu tako, da ne more noben izvoznik v katerem- koli pogledu zaiti v izjemen položaj. Vsi morajo izvažati pšenico pod pogojem, da osigurajo zdravo valuto in plačajo izvozno carino; vsako zaaranje izvoza mora biti izključeno;

2. da se soglasno z namerami kraljev- ske vlade, ki želi pospeševati izvoz moka, da pride na ta način do širšega in pravil- nejšega tolmačenja prej omenjenega skle- pa o svobodnem kontingentu pšenice, vste- je v ta kontingent moka brez odbitka na otrobih in drugih mlevskih produktih;

3. da se razveljavijo vse prejšnje na- redbe in razglasi, ki bi bili protivni itemu sklepu.

V smislu tega sklepa gospodarskega finančjskega komiteja bo vsak izvoznik dolžan, da izroči carinarnici, pri kateri se bo izvršil izvoz, potrdilo o tem, da je plačal izvoz- gural zdravo valuto in da je plačal izvoz- no carino. Za izvoz te pšenice, oz. moka se ne bo zahtevalo nobeno drugo dovolje- nje ali potrdilo. Namesto pšenice moka vsak izvoznik izvoziti pšenično moko pod istimi pogoji, pri čemur se bo smatral vagon pšenice moka enako vreden z va- gonom pšenice. Vsi zainteresenti se posebn- opozarjajo, da je s tretjo točko gornjega sklepa razveljavljena naredba generalnega ravnanststva carin od 3. t. m. št. 156.661, v kolikor je isti protivna temu sklepu. Na- ročil sem generalnemu ravnanstvu carin, da ukrene vse potrebno, da se bo ta sklep povsem pravilno izvrševal. Zastopnik mi- nistra za finance minister za notranje po- nateljstva carin Bogdanovič.

Odgovorni urednik Jože Ruter.
Izdajatelj konzorcij »Večernega lista«.
Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.